

Kayëta ixinëm ir Bëkorenjët in Lilaya in

Akayëta aŋo ro ex akinëm and yëgwën babi Pol okëreceŋ od gër Korenjët aŋ gayik ax bo bana ga wëlër na ŝenene gë mën. Bendey betas yëgw ko Pol gër akayëta aŋo. Eñanar eŋ, ayaka yaka babi ga bani yepënënd ofarëxanda orexëm ol. Gayikwa gër ofarëxanda aÿëmb yëmbëk oyot ok do gë beñigëanaxik beŋ. Barikan, Pol abuŋa buŋa baxo beŋo ðek, mën ex ax ñap bana eno yepënënd. Ekinëm eŋ, Pol fel babi eni bar er kënëbi rëcaraxën okëreceŋ od ŝëmura babi gër Yerusalem ok. Etasën eŋ, Pol afel fel babi kërenëbi baxëtënd na oparëxanda od ŝanayaw bax gër Amara andebën do bani sëyalirand becëxen ok. Oparëxanda oko arafënara bani rafënarand. Xarak, parëxanda ir ðal in, aŝana ko banand, aŵa ko wënd exo gi ang ar sitarak fo exo cotaxën ojaŵ od Kaxanu ok. Bëte abi nëŷalind na okëreceŋ ok eno yëlërand napul in. Gayikwa Kaxanu ayël fo ko yëlënd oyekax orexëm ol, yoweÿ axo mëkand na. Er ex gër akayëta in:

Ecëmar el do gë ecëkwa ed Kaxanu el: 1.1-11.

End andiyen and parëxanda ir Kaxanu eŋ: 1.12-2.17.

End aŋana and Yesu Kërisët eŋ: 3.1-7.16.

End edëcar ed okëreceŋ eŋ: 8.1-9.15.

End ofarëxanda or Pol eŋ: 10.1-13.10.

Bepelatar bej: 13.11-13.

Ecëmar el

¹ Wëno Pol, parëxanda ir Yesu Kërisët in, ang ÿandi këjo Kaxanu ak, do gë imaÿe indebi in Timote, këjun ÿëgwënëlinde wën bër ex Amara and Kaxanu and gër angol and Korejët bën, do gë dek bëwënëk bër ex gër ebar ed Akayi bën.

² Kaxanu, Faba irebi, do gë Yesu Kërisët, Axwën arebi an, yëlëlenun oyekax ol, do gë obetak ol!

End ekemëndër eñ

³ Cëkwanëjone Kaxanu, Sëm ir Axwën arebi Yesu Kërisët, Sëm ir xwënëk axaÿënan ir ex yo. Mëj exo Kaxanu, ar kë xemënënd nand ex yo.

⁴ Kaxanu këbo xemënënd gër oyot od ex yo, ene koraxënënde biyi bëte enëbe kemëne bër kë sorond gër oyot od ex yo, paß gë ekemën ed këne şotënde gër ndexëm el.

⁵ Enimin, ang kë ÿëmb yo toro ind këne soronde në end Kërisët in, mondako fo kë ÿëmb bëte ekemën ed këne şotënde gë Kërisët el.

⁶ Angëmëne asoro këmi sorond gër oyot, mun kemënaxënënd, end apexa andewën këmi soroxënënd. Angëmëne Kaxanu axemën xemën këbo, mun kemënaxënënd wën bëte këbo xemënaxën, en cotaxën ojaŵ od en bujaxën toro indimat gë biyi.

⁷ Do er këmun yarënënd in mokwëta ex, gayikwa anang nang këmi mëne ang şoma kënebo gër toro ak, aşoma kënebo şomand bëte gër ekemën.

⁸ Enimin bëmaÿe, oyot od hi babo gër ebar ed Asi ok, abo ñandi ex na en nem. Yama mokëba ga xëba babo nde, nëmëc ang xor këmi mi buña ak. Abami yëla na bëbëngw këmi bayi.

⁹ Gër owëkw orebi dëŋ wã bami mëne ecës edebi el dëŋ ñatënëgu babo mondako. Ata mokwëtaxën Kaxanu, mëŋ ar këbi xaninënd bëšëk an hixën babo eŋo, këdi këmi xwëta ogaf odebi ok.

¹⁰ Mëŋ racët këbo, do aracët këbo racët gër ecës edako rako elo. Iyo biyi, mëŋ ex ar kënëŋo yarënde an, do axwëta xwëta kënëŋone mëne aracët këbo racët bëte.

¹¹ Wën bëte arëca kënëbo rëcand ga kënëbo šalenënd ako. Ata Kaxanu ayaka ko yaka cale ind kënëbo šalenënd bëranjëm in. Ayël këbo yël enjekax eŋo, do bëranjëm këŋo ÿana eŋo cëkwand në endebi.

End eteb ed ðamana ir Pol eŋ

¹² Gayikwa onënga orebi ol ex, osede or šot këmi gër onden ondebi ol. Aliya liya këmi gë ola or toc do gë ðal ir xaniwëk gër Kaxanu in, mërëxand ir bëla ðek, adofa gër ndewën, gë oyekax or Kaxanu ol, bari ax gi ex na gë orenik or gër ngwën ro ol.

¹³ Er kën fënënd do këŋun fëning in ÿëgwënëli këmun, ax gi ex na ecëxen. Yëla këme afëni këŋun fëni aye,

¹⁴ ang fëni këŋun dëŋ mar mëne në endebi na këŋun nëngandërad ang këbo nënganënd biyi bëte endewën ak, yatir akey and Yesu, Axwën arebi aŋ.

15 Ata wëno gë ekwëta elo ÿandi baxe mun nëngali pere, en cotaxën oyekax oxinëm.

16 Bëte yëla këme axuca këme xucax elod gër ndewën na ond gër ebar ed Masedëwan oñ, do me kaniw gër Masedëwan me bakaxënëgu na gër ndewën, ene yëlëraxën er këme yexën ond gër ebar ed Yude oñ.

17 Ga fëna këme me di eño, ba ar kalay-kalay nde hi këme? Ba and këme fëna me di ÿeÿ añ, oñandi odam fo nde këme rind, do me dend amëd año fo: baño «Iyo», baño «Ali»?

18 Kaxanu, mëñ ar ex mokwëta an, anang nang ko mëne eyeyan ed wëleli kënëbo el, ax gi ex na baño «Iyo», do baño «Ali».

19 Gayikwa wëno, gë Silas, do gë Timote afem fem këmi gër ndewën na mëne gër Yesu Kërisët, Asëñiŵ ar Kaxanu an, «Iyo» fo ex, ax gi ex na baño «Iyo» do baño «Ali».

20 Ang ÿëmbëk yo bebër beya këbo Kaxanu bën, Kërisët ex «Iyo» irexëm in. Awa mëñ ex, paß gë mëñ këne rende «Amen», and kënëño şalende Kaxanu end enjaran endexëm añ.

21 Do Kaxanu ex ar këbo xemënënd biyi gë wën an, ga bar këne gë Kërisët an. Mëñ yata këbo mo diyeninaxënënd.

22 Mëñ fo ri këbo nanganëme irexëm in ga xwët këño Angoc Amënëk añ gër oŵëkw orebi. Ata gë Angoc año këne nangaxënënde mëne becërecaxik fenin këbo na.

23 Wëno sede iram in Kaxanu ex gër aniyandam, dal in këme reyand. Er saxan ke me cës gë me nëgwëş in. Ame bakali ex na fën gër Korejët, gayik axe ñandi bana mun dexëra.

24 Biyi afo ñandi bana mi bëña ekwëta edewën el gayik gë ekwëta elo xwëšaxën kën gër andiyen and xel këne gë onënga fo aņ.

2

¹ Wëno cëņ, afaỹ faỹ bame gër emëkw edam këreme bakali na gër ndewën këdi këne xofëtare gë ecaminan.

² Gayikwa angëmëne në endam kën šaminand, në end nobën cëņ ke nëngandëraxën? Ba në end bër šaminak në endam nde?

³ Mondako ỹëgwënëli këmun, këdi këme šamina and këme ñatëli aņ end bër ebax exe nëngandërado eņ. Wën dek xwëta këmun: onënga oram ol, onënga or wën dek ex.

⁴ Gë oyot otëm, gë emëkw ed šaminak mbaņ, gë ongwën od mbaņ, ỹëgwënëli këmun. En nangaxën mëne mbaņ ñan këmun rixën këme mondako, bari ax gi ex na, ga ỹandi ke en caminara.

End etëban ed awendëran eņ

⁵ Angëmëne ala exo di er kën šaminaxën, wën dek kë šamina, ax gi ex na wëno kë šamina. Barikan këdi ke xureli, me dedo wa bërëmar fo kë šaminara.

⁶ Ala arako rako an, gwac këņo hi and këno rexëra bërënjëm aņ.

⁷ Er yek nëmëc in ex, eno teban do eno pel exo kemëna këdi këņo bon ecamina ed xurik.

⁸ Awa axara xara këmun, ebal ed këņun end ala ajo el, nëmëcal ex.

⁹ Ata në eņo ỹëgwënaxënëli këmun bête mon-dako. Atëy ex, me nangaxën ba abaxët kën baxëtënd end këmun fel yo.

¹⁰ Ar këno seban wën aņ, wëno bête aseban këmo seban. And këmo seban ala aņ, angëmëne ỹëỹ exëna er këmo sebanaxën, aseban këmo seban në endewën, ogës od Kërisët.

¹¹ Mondako këme rind këdi këmo seb Sin-dan ebo dila, gayikwa noỹo cëņ nemëk oņandi odexëm ok.

End ecaminara ed Pol eņ

¹² And ĩat këme gër angol and Tërowas, me pemërax Atëfëtan and Kërisët aņ, asëk sëk bame ebët ed fërëtën baxe Axwën el.

¹³ Bari axe gi bana fuņ gër onden ondam, gayik amo tək bana abaỹe Tit. Ata ga fela këmëni na, xuca këme kwël ond gër ebar ed Masedëwan oņ.

End angora eņ

¹⁴ Ata cëkwanëņone de Kaxanu, mëņ ar këbo wëland din gër enga end angora and Kërisët an. Paß gë biyi këni nangaxënënd bela bën endexëm eņ, gër ed ex yo, ang angiri inëņgax fo.

¹⁵ Biyi hi këne enimin angiri inëņgax in. Kërisët yël këņo angiri ijo Kaxanu. Angiri ijo, këbi wëranënd bër sëfëk fëņa ir apexa bën, do bête bër nambërak bën.

¹⁶ Gër bër nambërak, otëņer ond ecës ex. Barikan gër bër fexëk, otëņer ond anıyan ex. Do noỹo xorëk exo di andıyen aņo?

¹⁷ Bela exëna bër rik eyeyan ed Kaxanu el acotëraxën and napul. Barikan, biyi gë onden ond šenene këmi femërand, ga lawëņëgu këbo

Kaxanu. Ogës odexëm do ga ßar këmi gë Kërisët këmi yeyanaxënënd.

3

End bëriyenin bër eter ekaßax eŋ

¹ Gaßexe nde këmi ŷana mi yelind gër ndewën, ang bër lawñenayalik gë andebën dëŋ? Ba aŷap nde ŷapëk mi mëlalind okayëta od kë reyand nobën hi këmi, ang këni rind bërëmar ak? Bëte ba wën nde ŷapëk enëbo ŷëgwënënd okayëta oko?

² Wën ga ex wa kayëta irebi in, ir ŷëgw këni gër oŷëkw orebi in, ir nang këni do këni fënënd ßela ðek in.

³ Mongwati watik mëne wën ex kayëta ir ŷëgw ko Kërisët do xwëtënan këbo gër andiyen andëbi in. Kayëta ijo, gë Angoc and Kaxanu, mëŋ ar kë yëlënd aniyen aŋ, hixënëk, xarak ax gi ex na gë oñëgw. Gër eman do gër oŷëkw or ßela ŷëgw ko, ax gi ex na në ßangomb-gomb ßand oxaŷ ofësëpës.

⁴ Mondako ex ekwëta ed xwëta këmo Kaxanu el, paß gë Kërisët.

⁵ Ax gi ex na gë andëbi aŋo dëŋ këmi xorënd mi nang er ex yo, nangëde gër ola orebi xaniwëk. Barikan, ßiyi er këmi xorënd in, gër Kaxanu kë xaniwënd.

⁶ Mëŋ fo ri këbo bëte bër xorëk eni gi bëriyenin bër eter ekaßax ed gë Angoc and Kaxanu el, eter ed ax gi ex na gë oñëgw el. Gayikwa Angoc aŋ aliyan kë liyanënd, ßarikan oñëgw ok alawñ kë lawñënd.

⁷ Andiyen and ecës aŋ, and ex gër oñëgw od nē oxaỹ aŋ, gē enjaran ebax, xalī Bëyisërayel bën abani yëxw na eni nēkon dëxax ir Moyis in. Enjaran bax ÿegënd gër dëxas irexëm, xarak end ex kuca bax.

⁸ Ax gi ex na nde andiyen and wëlawëk këŋo Angoc aŋ nëmëcax ecot ed enjaran el?

⁹ Angëmëne andiyen and wëlawëk kiti aŋ gē enjaran hi bax, andiyen and wëlawëk or ſenene aŋ nëmëcax enjaran eŋ.

¹⁰ Do dene dëŋ mëne enjaran end ſanaya bax akarëk eŋ aſilipa ſilipak and ſatëguk enjaran end gërëgako aŋ gayik eŋo xurik ex këbën.

¹¹ Enimin, angëmëne er bax xucand in gē enjaran hi bax, er kë bayi laŋ nëmëcax enjaran eŋ.

¹² Awa biyi ga ſot këmi eyar ed mondako elo, yëxwëraxën këmi nëmëc.

¹³ Biyi ami dind na ang Moyis ak, mëŋ ar bax labënd gē anjëm dëxas irexëm an, këdi këni wat Bëyisërayel bën ekwët ed enjaran end er bax xucand el.

¹⁴ Barikan er baxo rind Moyis ijo, aſiŵën ſiŵënëk onden ond Bëyisërayel oŋ. Enimin xali doro, and këni fënënd poyoma bakayëta band eter ekarëk baŋ, anjëm and kë labënd aŋ, abayi bayik, ax dëxëta ex na gayik ebar gē Kërisët el fo kë rëxëtënd.

¹⁵ Xali doro, and këni fënënd Akayëta and eter ekarëk aŋ, anjëm kë labënd na owëkw orebën oŋ.

¹⁶ «Barikan and këno xwëta Axwën aŋ, anjëm

and kë labënd aŋ arëxëta kë rëxëtand☆.»

¹⁷ Xarak Angoc aŋ ex Axwën ajo. Do gër ed hi ko Angoc and Axwën, fën ex orëyaya el.

¹⁸ Biyi dek bër gë odëxas od labët këni ok, anëkon këne nëkonënde gë axëbënan, ang në anangoye fo, enjaran end Axwën eŋ. Anëngwëta nëngwëta këne ene cotaxëne eñaw̃ emat gë Axwën an, do enjaran eŋ kwël ex bašarënd. Mondako ex andiyen and Axwën aŋ, mëŋ ar ex Angoc an.

4

End napul ir në bapeya eŋ

¹ Awa gayikako andiyen aŋo sebënan këbo Kaxanu, gë axaŷënan ir w̃asin këbo in, kërebo cena na.

² Aseb seb këmi bënd beŋ, becëfëanaxik beŋ. Ami dind na beŷ bën gë osit, do ami nëmbëtënd na eyeyan ed Kaxanu el. Ecëñëxët, dal in këmi reyand kerët, ata mondako hi këmi bër mokwëta gër onden ond ala kala, do gër lëngw ir Kaxanu.

³ Barikan angëmëne Atëfëtan and këmi femërand aŋ alob lobëk, gër bër nambërak lobëk.

⁴ Ata Atëfëtan aŋo alob lobëk gër bër gë oŋëpëgënan, gër bër šiwën këbi angoc and rixayak kaxanu ir gër ngwën ro bën. Mëŋ bayik ani watënd na angoben and Atëfëtan and enjaran end Kërisët aŋ, mëŋ ar ex eñaw̃ end Kaxanu an.

☆ 3:16 3.16 Andocane 34.34

⁵ Enimin, epemëra edebi el ax gi ex na end ola orebi. Er këmi femërand mëne Yesu Kërisët ex Axwën an, do biyi ex bëriyenin bërewën bën në end Yesu.

⁶ Gayikwa Kaxanu rek: «Angoben aŋ pëtëlex gër ecamëdan.» Ata mëŋ dëŋ ex angoben and fëtëk gër oŵëkw orebi aŋo. Aŷandi ŷandi këŋo ebo ŋoba gë enang ed enjaran end Kaxanu end fëtëk gër dëxas ir Yesu Kërisët eŋ.

⁷ Barikan biyi wëlayak napul ijo gër ola orebi, ang në ofeya fo, ex watixën kerët mëne panga ikëbëanaxik ind ex gër ola orebi ino, ind Kaxanu ex, ax gi ex na indebi.

⁸ Gand ed ex yo kënëbo sëndënënd bela bën, bari ami bele na. Awëlandëra këbo wëlandërand, bari abo yëbu ex na.

⁹ Arixëra kënëbo rixërand, bari anëbo ñaŋëta ex na. Axëba këbo xëband ocëmu ok, bari ami cës ex na.

¹⁰ Din wëlaya këmi gër ola orebi, gër beman bendebi, ecës ed Yesu el, ex canayaxën bëte aniyand and Yesu aŋ, gër beman bendebi.

¹¹ Gayikwa biyi bër këne liyande bën, din këbo fecerand ecës el në end Yesu, ex canayaxën bëte aniyand and Yesu aŋ, gër beman bendebi bend kë sës beŋo.

¹² Ata ecës el mondako kë riyenind gër ola orebi, barikan gër ola orewën aniyand ex.

¹³ Do gayikako Angoc amat fo šot kënëŋone, and kë yëlënd ekwëta aŋ, ang rek Oñëgw Omënëk ak: «Ga wã këme, mëŋ yeyanaxën këme✧.» Biyi bëte ga wã këmi, mëŋ yeyanaxën

✧ 4:13 4.13 Calemoñëw 116.10

këmi.

¹⁴ Ga nang këmi mëne ar xanin këŋo Axwën Yesu gër ecës an, axanin këbo xanin gër ecës biyi bëte gë Yesu, do ebo canayali andamat gë wën gër ed hi ko.

¹⁵ Gayikwa eŋo ðek në endewën ñataxënëguk, eni nangëraxën bela bëranjëm oyekax or Kaxanu ol. Ata bër këŋo šëkwand Kaxanu end enjaran endexëm bën, eni yëmbërënd.

End ola oxašax eŋ

¹⁶ Ata mëŋ ex, biyi kërebo cena na. Ado ex biwënd ola or fac fac ol, ola or lëf lëf ol, key yo key kë bëtënd.

¹⁷ Gayikwa oyot od këbo hi yo gërëgako, yoweÿ ax gi ex na paß gë enjaran etëm end din ir din end këne šot eŋ.

¹⁸ Bëte biyi er ax gi ex na mongwat in këmi watënd, ax gi ex na er mongwat in. Gayikwa er mongwat in ax nëkand na, bari er ax gi ex na mongwat in din ir din ex.

5

¹ Enimin, gër ebar ro gë eman këne liyande. Eman eŋo ex ang aner and kë nëxenara akey amat fo. Barikan, anang nang këne angëmëne olëg or gër ebar ro ol anëxena nëxenak, ašot šot këne yaŋ gër orën, këbe ir bay ko Kaxanu in. Olëg olo or din ir din ex, or ax di ex na otaxan od bela ex.

² Bëte biyi awëcar këne wëcarënde gër aniyan and gërëgako. Dek nëkan këbo ene cudaye eman ed gër orën eŋ yaŋ gër eman end ebar ro eŋ,

³ angëmëne ðal ex and këne şudfaye aŋ, anëbo pënga na tëb gë eman eŋ.

⁴ Gayikwa nand këne liyande gër eman eŋo na, awëcar këne wëcarënde, axëba këbo xëband toro iŋ. Er ŷandi këbo in, ax gi ex na ene cudëtaye, barikan ene cudaye eman end gër orën eŋ. Ata aniyani aŋ ex gël eman end kë şësënd eŋ.

⁵ Do Kaxanu ga rëw këbo wa ene dixëne eŋo, mëŋ ar yël këbo Angoc andexëm an ene nangaxëne mëne aşot këne şote beber fenin këbo bën.

⁶ Awa biyi, din këmi xapinand ga nang këmi mëne nand bayi këmi gër ndebi, gër eman endebi na, caw űawëta këmo Axwën an, ang bër yeba fo.

⁷ Gayikwa gë ekwëta el këmi liyand, ax gi ex na gë owat ol.

⁸ Barikan mondako dëŋ këmi xapinand do këbo fecanënd mi gi bër yeba, mi űawëta caw eman eŋ, do mi dëgaxën gër ndebi, ler gër Axwën.

⁹ Bëte damana beŷ bën ðek, aşala këmi şaland Axwën an eŋo nënganënd endebi eŋ, hi këmi gër ndebi nde, hi këmi gër yeba nde.

¹⁰ Gayikwa biyi ðek afo enëŋo yakaye Kërisët gër kiti. Ata ala kala exo kana beber baxo rind, and baxo liyand gër eman endexëm aŋ: hik enjekax, hik eñëŋenax.

End ebakali ed angwëlëra eŋ

¹¹ Awa ga nang këmi epëb ed Axwën el këmi şalaxënënd mëni kor bela bën eni ma endexëm eŋ. Kaxanu cëŋ, aye nang këbo ðe biyi. Do

wën bëte, këme yëland, anang nang kënëbo gër onden ondwën.

¹² Biyi ami ñana na gë andefi aŋo dëŋ mi deyand gër ndewën nobën hi këmi. Barikan ayël yël këmun amëd and en dafënxënënd endefi eŋ en cotaxënënd end kënëbi yakaxën bër kë rafënarand në end bebër fac, xarak ax gi ex na në end bebër gër emëkw.

¹³ Enimin, angëmëne anemëra nemëra këmi gër onden, në end Kaxanu hixën këmi mondako. Angëmëne gë onden bayi këmi, në endewën bayixën këmi gë onden.

¹⁴ Gayikwa aŋana and Kërisët aŋ këbo xadacënd biyi bër fëni këbo mëne angëmëne ala abat exo cës në end bela dek, awa bela dek šësëk.

¹⁵ Do angëmëne në end bela dek šës ko, bër kë liyand bën në ediyaxëni ang bër xwën këbi ar šësëk do xanik gër ecës në endefën an. Barikan ani diyand na ang bër xwënyak fo.

¹⁶ Awa mën ex, gërëgako ala amo nang ex na ang hi ko ala fo. Ado ga nang këmo Kërisët ang ala fo, gërëgako ax bo ex na ga nang këmo mondako.

¹⁷ Angëmëne ala eni bar gë Kërisët, ola oxaşax şot ko. Bekarëk beŋ anëka rëxëtak, dek bengaşax fo nëmbak gër ola orexëm.

¹⁸ Do eŋo dek gër Kaxanu xaniwëk, mën ar bakaliwëk angwëlëra and mën gë bela aŋ paş gë Kërisët. Ata biyi ex bër sebënan këbo andiyen and ebakaliw ed angwëlëra el.

¹⁹ Gayikwa Kaxanu bax riyenind paş gë Kërisët exo bakalixënëgu angwëlëra and mën

dëñ, do gë bela bër gër ngwën ro añ, kitirëxe në end bamena bandebën eñ. Do biyi fana këbo ene deyarande eyeyan ed angwëlëra el.

²⁰ Biyi gër oŵac or Kërisët këmi yeyanënd, Kaxanu mëñ dëñ këfi ŵacënd bela bën gë etëy edebi el. Axara xara këmun gër oŵac or Kërisët, wëlërin gë Kaxanu!

²¹ Ar elod axo mendëra ex na an, Kaxanu nëmb këño amena andebi añ, ene gixëne biyi bër šenene gër ogës od Kaxanu.

6

¹ Gayikako biyi barëk andiyen añ gë Kaxanu, këmun felaxënënd en kemënali oyekax orexëm ol, kërex gi ex na or gë ofëcak këm.

² Gayikwa are re ko:

«And ŷap bax añ, yakali këmi cale indey inç, gë akey and ŷap bax mi pexën añ, xangëta këmi».

Ata gërëgako ex and ŷapëk enim añ, gërëgako ex akey and apexa añ.

End bëriyenin bër Kaxanu eñ

³ Biyi gematak ami dind na er këño wëlandëraxën ala gër ekwëta edexëm, këdi këni yëla mëne ŷeyë wënak na gër andiyen andebi.

⁴ Ecëñëxët, gër bebër ex yo do ang ex yo, aŵasinaya këmi ŵasinayand mëne bëriyenin bër Kaxanu gë däl hi këmi. Mbañ këmi buñand oyot ok, gë toro inç, gë ocënd ok,

---

✧ 6:2 6.2 Esayi 49.8

⁵ gë xëme in, gë and kënëbo fërand aŋ, gë bend šode-šode beŋ, gë gër bandiyen bañëkaxik, gë bakey band abo dašënd na baŋ, do gë band këmi šanënd eyamb yamb baŋ.

⁶ Barikan, aŵëlaya wëlaya këmi aniyen andebi aŋ gër oŵënëk, gër onangëran, gër ebuŋa, gër obëngw or onden, gër Angoc Amënëk, gër aŋana and ðal and gë eñëŋëxax end šonayak këm.

⁷ Aŵëlaya wëlaya këmi bëte aniyen andebi aŋ gër eyeyan ed ðal, gër panga ind Kaxanu. Oŷënga or šenene këne wëraxënënde, bëte gë oŋo fo këne xwëšaxënënde.

⁸ Bela bën er kënëbo rind: baŋo afëb, baŋo alëšëra; baŋo ašëkw, baŋo ayepën. Axwët kënëbo xwëtënd baŋo bënëgwëš, xarak biyi ðal in këmi reyarend.

⁹ Bëte axwët kënëbo xwëtënd ang bër anëbi nang ex na fo, xarak anang nang kënëbo; ang bëšëšëk fo, xarak aliya këmi liyand; ang bër nöp kënebi fo, xarak anëbo ðaw ex na;

¹⁰ ang bër šaminak fo, xarak din këbo nëngandërand; ang bëxaŷëxaxik fo, xarak bëranjëm kë šotërand në endebi; ang bër ŷoweŷ ami cot ex na fo, xarak beŷ ðek xwën këmi.

¹¹ Wën oðawo odebi od gër Korejët ok, biyi ðal in bamun felënd kwëlay, gë oŵëkw orebi oŋ ðek këbo balënd endewën eŋ.

¹² Wën an cënd ex na gër oŵëkw orebi, barikan aŋana and ñan kënëbo aŋ bašëtak. Biyi cëŋ, ax gi ex na təkër këbo balënd endewën eŋ.

¹³ Ata ang obaš oram fo këmun felërand. Wën

bëte balindëlenun endebi eŋ gë oŵëkw orewën oŋ!

End banëkëra eŋ

¹⁴ Këren dëkërend na gë bër ax gi ex na okëreceŋ bën në bamara band ax ñap ex na. Enimin, abar nde këni barënd end ŝenene eŋ do gë eñëŋenax eŋ? Anëkëra nde hik na mërëxand ir angoben do gë ecamëdan?

¹⁵ Angwëlëra nde hik na mërëxand ir Kërisët do gë Beliyal? Acetëra nde hik na mërëxand ir arëwāk end Kaxanu an do gë ar ax ma ex na an?

¹⁶ Eter nde hik na mërëxand ir Aciw̃ and Kaxanu do gë olaŝ oŋ? Enimin, biyi ga hi këne wa Aciw̃ and Kaxanu aŋ, mëŋ ar kë yëlënd aniyān an, ang re ko Kaxanu gër Oñëgw Omënëk ak:

«Alëg këme lëg, do aliya këme liya mërëxand irebën;
Kaxanu irebën këme hi, do bën eni gi bulunda iram.»

¹⁷ Bëte:

«Canin bamara bandebën baŋ, do capayayin; këren dëkënd na ebuyaraxik in, do wëno aŵëlaya këmun wëlaya re ko Axwën an.

¹⁸ Ata me gi Sorix irewën, do wën en gi bosëñiwën do gë bobiwën boram, re ko Axwën ar xorëk beŷ dëk an✧.»

7

¹ Wën bër ke balënd mbaŋ bëjo, gayikako bendako rako beya këbo Kaxanu, mënënene beman beŋ do gë onden oŋ, ebuyaraxik kërex gi

✧ 6:18 6.18 Esekiyel 37.27

na. Tebëne oŵënëk ol ex paŷaya gër anjiŷ and Kaxanu.

End onënga or Pol eŷ

² Balindëleŷun endebi eŷ gë oŵëkw orewën! Biyi cëŷ ala amo menan ex na, ala amo dëxëlëx ex na, ala amo yamba ex na.

³ Ax gi ex na mun kiti këme rexënënd eŷo, gayikwa anëka fel bamun: «Ang këbo balënd endewën gër oŵëkw orebi ak din kë bayi: këmi liyand nde, ba šës këmi nde.»

⁴ Ekwëta ed xwëta këmun el, mbaŷ rafëk. Mbaŷ ke nënganënd endewën eŷ, mo kemën dëŷ ke xemënënd, ado dëk hi këme onënga ol mërëxand ir oyot od hi këbo ok.

⁵ Enimin, elod ga ħat këmi gër ebar ed Masedëwan, ami cot ex na gë təkër ak eteyëta el. Mocënd šënd bami gand ed ex yo gë emereli ed banëbo wërelind bër fac el, do gë anjiŷ and gër oŵëkw orebi aŷ.

⁶ Barikan Kaxanu, mëŷ ar këbi xemënënd bër kë banand an, axemën xemën këbo and ħatëgu ko Tit aŷ.

⁷ Ado ax gi ex na ga ħatëgu ko Tit fo xemën këbo. Barikan gë ekemën ed xemënëgu këno wën el, xemënati këbo. Asëfëtanati sëfëtanati këbo ang këŷun balënd endebi ak, ang sesëra kën në endebi ak, do ang kën balëkënalind endam ak. Ata wëno dëk eme onënga ol.

⁸ Angëmëne në end kayëta išëxe ir ŷëgwënëli këmun in šaminara ban, axe cena ex na. Eyo, anang nang këme mëne në end kayëta ijo ašamina šamina ban amëd. Bamat ašena šena ke,

⁹ barikan gërëgako, anëngandëra ke nëngandërand. Axe nëngandërand na de në end ga şamina ban, barikan gayik ecamina elo anëngwët nëngwëtëk oŵëkw orewën eŋ. Ecamina elo end ñan ko Kaxanu eŋ rik. Biyi cëŋ, eñëñenax gematak amun denan ex na.

¹⁰ Enimin, ecamina ed në end Kaxanu el, anëngwët kē nëngwëtënd dek ola el. Aŵëla kē wëland gër apexa, do ala aŋo cenand na. Barikan, ecamina ed në end bend gër ngwën ro el, anemin kē neminënd.

¹¹ Awa watin ngwa gërëgako er şot kën gē ecamina ed në end Kaxanu in: obal osëm! Ado nēmëc na, ayaka yaka kën, axoŷ xoŷ kën, ayëdara yëdara kën, abal kēŋun balënd endebi eŋ, ayakëraxi kēŋun yakëraxind endebi eŋ, aŵa ŵa kën mēne űenene dēŋ rexëra kēmun! Ado aşanaya şanayak mēne aŵën wën kën gër endey eŋo.

¹² Awa angēmēne aŷëgwënëli ŷëgwënëli kēmun, ax gi ex na mo dexëra ar wëndërak an, ba ar wënan kēno an. Barikan en wataxën gē bangës bandewën baŋ dēŋ obal osëm or kēŋun balënd endebi eŋ, gër lëngw ir Kaxanu.

¹³ Mēŋ ex, biyi mbaŋ xemën kēbo endey eŋo.

Ata mbaŋ fuŋara kēbo ga wat kēmi bēte ang nëngandëra kēŋo Tit endewën ak, onden ondexëm fuŋara kēŋo endewën eŋ.

¹⁴ Angēmēne wën aşëkw bamun şëkwënd ogës od Tit, axe cëfënan ex na. Barikan ang bamun felënd din dal ak, mondako fo şanayak mēne ecëkw ed bamun şëkwënd ogës odexëm el, dal dēŋ ex.

¹⁵ Ata Tit nëmëc këjo balënd endewën eŋ, ga ko xwitand ang bano faxëtënënd ak. Gayikwa axwëtaya xwëtaya bano, ang bano fëbënd do ban rëgënd endexëm ak.

¹⁶ Wëno cëŋ, anëngandëra ke nëngandërand ga xor këme mun kwëta gër end ex yo.

8

End amarënen eŋ

¹ Bëmaÿe, anangën këmun nangënënd mon-dake ŝanayak oyekax or Kaxanu ol gër Bamara band okëreceŋ band gër ebar ed Masedëwan.

² Ado ga ŝëmura babi në end oyot otëm, ðek exëni onënga ol, gayikako gër oxaÿën osëm orebën olo dëŋ wësin kënebo mëne bën ani kwëj ex na.

³ Wëno kë reyand osede olo mëne, gë oxor orebën ol, ado nëmëc oxor orebën ol, do ga ÿandi këbi, barëra këni oyël orebën ol.

⁴ Biyi monëÿali kënebo nëÿalind mi ma mi kemëna, eni gi ŝëf gër andiyen and amarënen and edëca ed bëwënëk aŋo.

⁵ Ata nëmëc ang bamı yarënd ak bar këni. Gayikwa pere yëlaya këni bën dëŋ gër Axwën, ðamana yëlayaxën këni gër otaxan odebi, ang ÿandi baŋo Kaxanu ak.

⁶ Mëŋ ex, biyi axara xara këmo Tit exo bakali gër ndewën exo ŋata andiyen and oyekax or amarënen and oyël orewën aŋ, ang ÿana baxo ak.

⁷ Ang ŝotëra kën mbaŋ er ex yo: ekwëta el, gë eyeyan el, onangëran ol, gë obal osëm or er ex yo, bëte aŋana and ðan këmun aŋ, awa

canayalex ošotëra osëm orewën ol, gër andiyen and oyekax aņo.

⁸ Do er këme rend ijo, ax gi ex na de apela, atëy wa këmun rind paþ gë obal osëm or këņun balënd end bëshëxe bër ex gër amarënen aņo ol, me nangaxën ba aņana andewën aņ and dal dëņ ex.

⁹ Gayikwa anang nang kën oyekax or Yesu Kërisët, Axwën arebi ol: mëņ ar šotërak an, yow baxo hi ko axayënaxik në endewën na, en gixën wën, paþ gë oxayën orexëm ol, bër šotërak.

¹⁰ Aņo cëņ, er këme rend in apela ex, gër endey eņo: ofëcak orewën ex, wën bër, elod nuwuba, hi kën bëyanar gër amarënen aņo, do wën ex bëyanar bër rik bën.

¹¹ Awa gërëgako, ŋatayin ebar ed amarënen aņo el, ex gixën er kën rind ijo gwër fo gë oņandi od en di ok.

¹² And këņo ŷandi enim ala exo yël aņ, Kaxanu axana ko xanand oyël ol ga nëkon nëkon ko er šot ko ala ajo in, bari ax gi ex na paþ gë er bayik axo cot ex na in.

¹³ Gayikwa gër amarënen aņo, en tëf acariya and cey gë cey ex, ax gi ex na en dëxëlëxaya enëbi dëcaxën bëshëxen.

¹⁴ Gër endey eņo, ošotëra orewën or gërëgako ol këbi rëcand eni cot er šan këni in, eņun dëcaxën bëte ošetëra orebën ol, en cot er šan kën in, ex gixën mondako acetëra and cey gë cey.

¹⁵ Ga rek wa Oņëgw Omënëk ok:
«Ar šotëra bax mbaņ an, ŷoweŷ ax kuri bana, do ar šot bax təkër fo an, ŷoweŷ axo can bana✧.»

End Tit do gë bër enga endexëm eņ

¹⁶ Cëkwanëjone Kaxanu, mëņ ar rik gër emëkw ed Tit obal osëm or këņo balënd endewën ol, ang këbo balënd biyi ak.

¹⁷ Gayikwa gë onënga fo wã ko ekemën ed xemënëli këmo, exo bakaxënëli in, ado gë andexëm aņo dëņ sana ko exo yeli gër ndewën.

¹⁸ Asëfërëli këni sëfërëliind gë imaņe ind këno šëkwërand gër Bamara dek, në end andiyen and ko rind gër epemëra ed Atëfëtan in.

¹⁹ Adofa, bër gër Bamara bën sana këņo mi tëfërëli gë mëņ gër emëla ed amarënen aņo. Emëla ed amarënen and oyekax aņo el, sebënan kënebo gër andiyen andebi, ex canayaxën enjaran end Axwën eņ, do ex gixën osede or mëne biyi and ŷandi babo dëņ ex.

²⁰ Në end amarënen atëm and sebënan kënebo aņo, abo ñandi ex na enëbo dexëra gër andiyen andebi.

²¹ Gayikwa biyi šenene fo ŷandi këbo mi mëlayand er yek in ogës od bela, xarak ax gi ex na ogës od Axwën fo.

²² Anëka këmo lawënelilind imaņe indebi in, eni tëfërëli gë Tit do gë bër enga endexëm bën. Biyi axwëta xwëta këmo asošan ajo. Awësin wësin këbo bakëlëbëd bandanjëm mëne aņandi ŷandi këņo eņun dëca. Moñandi ŷandi këņo edëca edewën el gayik mbaņ xwëta këņun.

²³ Do end Tit eņ, ar enga emat gë wëno hi ko. Do në edi exo gër ndewën andiyen and ebax mun din aņ. Awa bëmaņe bënd sëfërëli këni bëņ cëņ, oparëxanda od Bamara, do enjaran end Kërisët exëni.

²⁴ Awa kacayinëbi şenene, watëlexëni aņana andewën aņ bër gër Bamara bën. Nangëlexëni mëne đal bami rafënanđ endewën eņ gër lëngw irebën.

9

End edëcara ed bëmaņe eņ

¹ End andiyen and edëcara ed bëwënëk bër gër Yerusalem eņ, ine ngwa këmün yëgwëanaxënëli?

² Anang nang këme ang yandı baņun en di ak, do wëno gë eņo këme rafënanđ endewën eņ gër bëmaņe bënd gër ebar ed Masedëwan. Ga re këme: «Bëmaņe bënd gër ebar ed Akayi bëņ, elod nuwuba hi këni bëwelëk gër amarënen and oyël olo.» Do wën ang yandı baņun en di ak, bëranjëm yandı këbi enun tëfëteli.

³ Awa anëka këmëni lawënëlınd bëmaņe bëņ, təkëlexëni mëne edafënali ed rafënarali këmün el, đal dëņ ex, abo yepeli na. Ata təkëlenun đe bëwelëk ang reyati këme ak.

⁴ Kërene đañëtali na wa bëmaņe bënd gër ebar ed Masedëwan bëņ, do enun tək an gi ex na bëwelëk. Kërex nëngwëta na end ex ekwëta edebi el oşëfën orebi, me dedo wa oşëfën orewën.

⁵ Awa wëno er yëlara këme mëne aņap yapëk mëni kemënëli bëmaņe bëņ eni dëngwali gër ndewën, eni baraxën enjekax end beya kën ari kën ri eņ. Enjekax eņo, gilex end wëlëk ang enjekax fo. Kërex gi ex na end nëyali kënün në end oxwëj orewën fo.

⁶ Enimin, ar kë nedënd tëkër fo an, tëkër fo ko xanand. Barikan ar kë nedënd mbaṅ an, mbaṅ ko xanand.

⁷ Ala kala yëlëlexo ang faÿ ko gër emëkw edexëm ak, gë ecamina këm, gë enëÿali këm. Gayikwa: «Kaxanu aṅan këṅo ḥanënd ar kë yëlënd gë onënga an✧.»

⁸ Do Kaxanu aṣot ṣot ko panga ind eṅun yëlëra mbaṅ benjekax bend ex yo, en cotëraxën din, nand ex yo, dek er ÿapëk en dÿiyaxënënd in. Bëte aṣot kën ÿana en cotënd mbaṅ er kën ÿana en dixënënd enjekax ed ex yo,

⁹ ang rek Oñëgw Omënëk ak:
«Mbaṅ këbi yëlërand bëxaÿënaxik bën,
or ſenene orexëm ol din kë nëkand✧.»

¹⁰ Xarak, Kaxanu mëṅ ar këṅo yëlënd eneda aned an, mëṅ ar këṅo yëlënd eyamb yamb an, ayël këṅun yël eneda aṅ. Eneḍa eṅo aṣënan ko ſënan, do arafën ko rafën er kë rëw or ſenene orewën in.

¹¹ Ata mondako kën ſotëra er ex yo, do axor kën xor en bayi bër nëngak. Ata bela bëranjëm këṅo ſëkwa Kaxanu në end bebër këneḃo fëxwënënd mëni yëlërax eṅ.

¹² Gayikwa andiyen and amarënen aṅo aṅ abaṣ baṣëk ecëkwa ed këno ſëkwand Kaxanu el, ax gi ex na edëcara ed bëwënëk eni cotaxën er ſan këni fo el.

¹³ Gayikako andiyen and amarënen aṅo mbaṅ xëbënëk, bëwënëk bën aṣëkw këno ſëkw Kaxanu ga këni watënd mëne wën poyoma wã kën Atëfëtan and Kërisët aṅ. Bëte aṣëkw këno ſëkw

në end onënga orewën or şanayak gër edëca edebën do gër ed bela dek.

¹⁴ Ata bën ga ñan kënun mbañ kënun şalenënd, në end oyekax osëm or şënan ko Kaxanu paß gë wën.

¹⁵ Cëkwënëjone Kaxanu mëñ ar rin këbo oyël oxëbëanaxik an!

10

End eyaka ed Pol eñ

¹ Wëno Pol, axara xara këmum gë onden onjekax oñ do gë onënga or Kërisët ol. Wëno ga kën rend wa mëne ayëda këmum yëdand and këne fabëre añ. Barikan and këmum ñawëta añ, ayëxw këme yëxwënd mun dexëra mbañ.

² Axara xara këmum, and këme yeli añ, kërene nëyali na fa mun masin mëne ame yëdand na mun dexëra. Ado anëka këme fënalind mëni dexëra bërëmar ga këni rend mëne biyi ang këmi liyand ak, oñandi od eman ex.

³ Enimin, angëmëne biyi ang këmi liyand ak, oñandi od beman bendebi ex, bari ami merënd na ang këño yandind beman bendebi ak.

⁴ Gayikwa oýënga or şot këmi do këmi wëraxënënd oñ, ax gi ex na or gër ngwën ro. Barikan axor xorëk, gë Kaxanu, eñam ed faciw bakemax el. Ayepën këmi yepënënd banjëlan batëmbak bañ.

⁵ Ayepën këmi yepënënd dek beber këni fëbënd bën, xarak beber xucarëk gë enang ed Kaxanu ex. Do anjëlan and ex yo këmi bonënd, ex maxënënd end Kërisët eñ.

⁶ Bëte bëwëlëk hi këmi monëp ar kë wëšind yo, and kë faŷaya ema ed wã kën aŋ.

⁷ Kamanindën aye beŷ bën! Angëmëne ala exo yëland ar gër Kërisët hi ko, nangëlexo bëte eŋo: angëmëne ar Kërisët hi ko, biyi bëte bër Kërisët hi këmi!

⁸ Ado ex gido arafëna këme rafënanđ təkər gë or gapak or yël këbo Axwën mun kemënaxënënd do mun wërëšëtëraxënënd ol, axe cëfënan dona.

⁹ Axe ñandi ex na mun yëbun gë okayëta od këmün ŷëgwënëlınd ok.

¹⁰ Gayikwa are këne rend: «Gër okayëta odexëm, mbaŋ xeŷ ko do mbaŋ xem ko. Barikan, and ko yow do ene pa bëre aŋ, exo gi yemur-yemur, do eyeyan edexëm el ex gi edëšëgëanaxik.»

¹¹ Awa ar kë yeyanënd mondako an, nangëlexo mëne yomb ir këmi šotënd and këmün ŷëgwënëlınd okayëta aŋ, ado bayik ane gind ex na në erebat, gë yomb ijo fo këmi hi gër bandixa bandëbi, and këmi yeli gër ndewën aŋ.

¹² Biyi ami yëxw na mëni tëfëteli, ba mi ketënali ola orebi ol, gë or bër kë šëkwayand gë andebën ol. Awa bëfëñirëx exëni ga këni šëkwayand ako gë andebën. Ata ga këni xetëñaliyand do këni wätinaliyand gë andebën aŋ, hixën këni bëfëñirëx.

¹³ Biyi cëŋ, abo ñandi ex na mi dafënanđ nëmëc ang ŷapëk ak. Barikan, axetëñali këmi xetëñali er hi këmi in gë edëca ed rëca këbo Kaxanu këmi xemënaxënënd gër andiyen and sebënan këbo xali ñatëlili këbo gër ndewën.

¹⁴ Biyi gër ed sël këmi ami dadand na, nangëde ami ñatëli ex na gër ndewën. Gayikwa xali gër ndewën ñateli këmi gë Atëfëtan and Kërisët aň.

¹⁵ Ata ami dafënalind na de bandiyen band bela bësëxe baň, nangëde biyi dëň rik. Barikan, ga kën xemënd ako gër ekwëta, ayar këmi yarënd mëni ñatën bela bëranjëm, jey gër ed lëg kën fën. Abo ñandi ex na mi dadã gër ed fel këbo Kaxanu mi tël.

¹⁶ Angëmëne mondako ex, biyi ata këmi xor mi pemëra Atëfëtan aň gër owar ošëxe, gër ed bayik elod ala ax pemëra ex na pere. Abo ñandi ex na mi diyeni gër ed riyeni këni anëka bësëxen do mi dafënalind er ri këni in.

¹⁷ Ga rek wa Oňëgw Omënëk ok:
«Ar ÿandi këňo exo dafënanand an dafënayindëlexo gër Axwën✧!»

¹⁸ Gayikwa Axwën an, ar lawënëgu këňo an këňo šëkwënd, ax gi ex na ar kë šanayand gë andexëm an.

11

End ofarëxanda or Pol eň

¹ E kido wën axor xor ban en buňa təkër ošenëk oram ol... barikan abuňan dëň buňan këne!

² Gayikwa wëno ga ke balënd mbaň endewën eň ke yakëraxixënënd gë oyakëraxi or Kaxanu ol. Gër Kërisët wëla këmuna ang endënañ emeja fo, emënëk, en ñamaxën gë mëň gabat.

³ Yama andën aň, gë osit orexëm ol ga yifa baňo nde wa Xawa. Awa wëno ayëda këme

✧ 10:17 10.17 Yeremi 9.23

yëdand ba mondako fo wënak onden ondewën oŋ, seboxën kën owënek or në end Kërisët ol.

⁴ Eninim, wën ata këno wëlaya ala ayanar ar yelik do exo pemërand end Yesu ir fitarëk gë ir nangën këmun in, ba exo gi gë angoc and fitarëk gë and hik gë wën aŋ, ba eno wëleli «Atëfëtan» and fitarëk gë and sëfëtan këmun aŋ.

⁵ Xarak, anang nang këme mëne oparëxanda otëm oko, yoweÿ ane kuca ex na!

⁶ Angëmëne gër enënga ed etëÿ fo, wëno yoweÿ ame gi ex na, ßari ax gi ex na mondako fo gër onangëran. Ga wësin këmun wa kerët eŋo gër er ex yo do nand ex yo.

⁷ Ga nangën këmun ako Atëfëtan and Kaxanu aŋ gë acosa këm, do ga bana këme en gixën bër gapak, awëndëra nde wëndëra këme?

⁸ Bela bër gër Bamara ßacëxe bamëni lëxëlëxënd gayik bën baxe yëlënd acosa, me diyenixën gër ndewën.

⁹ Do and bame şan yëÿ gër ndewën aŋ, ala gabatak abamo sëkwëran na. Gayikwa bëmaÿe bënd gër ebar ed Masedëwan bën, baxe wëlandëranëgund er bame şanënd in. Nand ex yo, axe ñandi bana mun tëkwëran, do mondako këme bayi.

¹⁰ Gë däl ir Kërisët ir ex gër ola oram in, ala axe cëban na er këme rafëanaxënënd ijo gër owar or Akayi.

¹¹ Në end inecëŋ? Gayik amun ŋan ex na nde? Kaxanu anang nang ko!

¹² Ang riyeni këme gër ndewën cosërëxe ak, mondako fo këme riyeni bëte, me dëxëtaxën

akaya and bër këbi ÿandind eni dafënannd mëne gwër fo hi këmi aŋ.

¹³ Bela bëjo oparëxanda onëgwëš exëni, gë osit këni riyenind. Anëngwëtara fo nëngwëtara këni oparëxanda od Kërisët.

¹⁴ Do eŋo ax caraxi ex na, gayikwa Sindan mëŋ dëŋ anëngwëtara ko nëngwëtarand meleka ir angobën.

¹⁵ Awa ax caraxi ex na angëmëne bër këŋo riyeninënd bën, anëngwëtara këni nëngwëtarand bëriyenin bër or šenene. Axana këni xana gër eŋata er ŷapëk eni kana në end bandixa bandebën in.

End oyot od Pol eŋ

¹⁶ Ga këme rend wa gašëxe mëne ala kërexe kwët na ašenëk. Me dedo, buŋayin endam eŋ ang end ašenëk fo, me koraxënënd wëno bëte me dafënannd tëkër.

¹⁷ Er këme rend ijo, ax gi ex na dë end fel ke Axwën, barikan ang ašenëk fo këme yeyanënd, arafëna këme rafënannd.

¹⁸ Gayikako bëranjëm kë rafënarand ado ga hi këni bela fo, wëno bëte arafënara këme rafënara.

¹⁹ Wën bërenik bën aŵa ŵa kën enëbi buŋan bëšenëk bën.

²⁰ Enimin, abuŋa kën buŋand enun bëñand, enun yamband, enun dëxëlëxënd, enun dixërand gë ndafënan, enun këmënd gër odëxas!

²¹ Ga re këme ošëfën ex eŋo: er hixënan ke mëne ola ositarak ŵasin këmun.

Barikan, me yeyan ngwa ang ašenêk fo: er kênî yëxw yo bela bëjo, wëno bëte ayëxw yëxw këme!

²² Bëšëwif nde exëni? Wëno bëte Ašëwif hi këme. Bëyisërayel nde exëni? Wëno bëte Ayisërayel hi këme. Bërandëwëra and Abëraxam nde exëni? Wëno bëte arandëwëra and Abëraxam hi këme.

²³ Bëriyenin bër Kërisët nde exëni? Me yeyan ngwa ang ašenêk fo, wëno hik nëmëc. Bandiyen bañëkaxik bañ, wëno rik nëmëc; gër epëra, wëno hik nëmëc; gër xëme, wëno xëm këne nëmëc. Lañ fecera ke ecës el:

²⁴ Bakëlëbëd banjo xëm këne Bëšëwif bën bakëmen ofëxw osas gë banjongëbanax.

²⁵ Bakëlëbëd batas fëmëra këne gë xwëlekwële; amat fëtëra këne gë oxaÿ; bakëlëbëd batas yëla këme me cës polo gër angwëngw and sëwayak kuluj añ; amat hi bame ciş wec polo gër angwëngw.

²⁶ Lañ baxe fecerand ecës el gër odamana od gë osapar, gër beñigënaxik bend gër oyeß; gër beñigënaxik bend bërek bëxeÿax; gër beñigënaxik bend Bëšëwif; gër beñigënaxik bend bër ax gi ex na Bëšëwif; gër beñigënaxik bend gër bangol; gër beñigënaxik bend gër ladawe; gër beñigënaxik bend gër angwëngw; gër beñigënaxik bend mërëxand ir bër ax gi ex na enim okëreceñ.

²⁷ Lañ gër andiyen do gër toro; lañ daşërëxe, lañ gë enjo eñ do cebërëxe men; lañ gër etiwi; lañ gër ayem; lañ tëb gë eman eñ.

²⁸ Do ame yeyan ex na end ke balënd nëmëc

eŋ: ang ke šëmund key yo key gër banjëlan bandam në end Bamara dëk.

²⁹ Noŋo sitarak, xarak wëno bëte ame cot ex na banjëlan batitarak? Noŋo këno lënanënd eñëŋëanax eŋ, xarak wëno axe corënd na eŋo gër emëkw?

³⁰ Angëmëne arafëna këme rafëna, në end ositara oram këme rafëna.

³¹ Ata Kaxanu, Sëm ir Axwën Yesu, mëŋ ar këno šëkwënd din an, anang nang ko mëne ame nëgwëšënd na.

³² And hi bame gër Damas aŋ, gofërëner ir emun Aretas in, axwët xwët babi bënëkona šit gër angol exe tëraxën.

³³ Barikan ga šon këne polo në akange, necët këne në fonetër ir amëŋ and xecexën këni angol aŋ. Mondako šana këmo.

12

End odakeli od Pol eŋ

¹ Awa afo me dafëna ngwa..., dal ex, ofëcak ax gi ex na. Barikan asëfët këme sëfët end odakeli od wat këme eŋ, do gë bebër nangën ke Axwën bën.

² Wëno këreceŋ nang këmo na, doro anëka sëkëk bëniy epëxw gë bënax. Gë eman endexëm ak nde bayi baxo? Ba axo gi bana gë eman endexëm ak? Ame nang ex na. Kaxanu mëŋ, anang nang ko. Ata ala ajo watayax ko yaŋ gër arayën.

³ Do anang nang këme mëne ala ajo, hi baxo gë eman endexëm ak nde, ba gë eman endexëm këm nde? Kaxanu mëŋ, anang nang ko.

⁴ Ala ajo awataya watayax baxo gër arayen do wëlëgu ko fend ala ax kor na exo tēfēt, fend ax ñap ex na ala exo yeyandërand.

⁵ Wëno arafëna këme rafëna end ala ajo eñ, bari endam eñ dëñ, ame dafëna na, ang ax gi ex na end ositara oram eñ.

⁶ Kido aÿandi ÿandi baxe me dafënara, ame gi dona ašenëk, gayikwa d'al in dome reyand. Barikan, ašësinali këme šësinali eño, këdi ko yëla ala mëne wëno nëmëc fend ke watelind do ke wëlelind beñ hi këme, në end oxëbën or fend nangën ke Axwën beño.

⁷ Bëte këdi ke xureli ndafënan in, ošëxwëra or ke narënënd hik gër eman. Meleka ir Sindan ke xëmënd këdi ke xureli ndafënan in.

⁸ Bakëlëbëd batas, xara këmo Axwën an exe dëxëtën ošëxwëra olo.

⁹ Barikan mëñ er yaka ke: «Oyekax oram ol gwac exi, gayikwa panga indam in nëmëc kë šanayand gër ositara orey.»

Awa wëno nëmëc këme ÿana me dafënannd gër ositara oram, ex dongoxën panga ind Kërisët in gër ola oram.

¹⁰ Anëngan ke nënganënd bëte gër ositara oram, gër ocir od këne širërand, gër ocëmu, gër edixëra ed këne rixërand, gër oyot, në end Kërisët. Enimin, and këme sitara añ, këme šotënd ojañ ok.

End odendëran od Pol eñ

¹¹ Ang ašenëk fo këme yeyandërand, wën nëÿali ke dë me di mondako. Enimin, wën ga hi dox wa bër ke yakanënd bën. Bër xwët kënëfi

oparëxanda otëm bëjo, ÿoweÿ ane kuca ex na, ado bayik ÿoweÿ ame gi ex na.

¹² Bëbër kën nangaxën mëne parëxanda hi këme bën, ašanaya şanayak gër ndewën, gë ebuņa ed buņa këme gër toro el, gë bananganëme baņ, gë becarax beņ, do gë bërëcaxik bend bame rind beņ.

¹³ Enjekax end feye rin këmëni Bamara bacëxe baņ do seb këmün wën? Ba gayik gabatak amo tëkwëran bana eđëba edam el gër ndewën nde? Awa tebanine ngwa osëmbak olo!

¹⁴ Watin mëne ašelëk hi këme mun nëngali atasën. Do bëte ala amo tëkwëran na eđëba edam el. Gayikwa wën këmün şaland, ax gi ex na er şot kën in. Enimin, bëxarëk bën wa ÿapëk enëbi kwëtënënd beÿ bën obaş ol, bari ax gi ex na obaş ol.

¹⁵ Wëno cëņ, gë emëkw el đek këmün yëlëra er şot këme in, do wëno dëņ ayëlaya këme yëlaya në endewën. Angëmëne nëmëc řan këmün, do wën tëkër fo nde këne řan?

¹⁶ Dal ex! Wëno dëņ amun tëkwëran bana. Barikan ang ala awërax fo, asitinaxën bamun sitinaxënënd!

¹⁷ Ayambara nde yambara këmün paß gë bër bamëni lawënëlınd bën?

¹⁸ Afelëli felëli këmo Tit exo kemëna exo yeli gër ndewën, do eni tëfërëli mëņ gë imaÿe in. Tit ayambara nde yambaraw këņun? Ax gi ex na nde wëno gë mëņ, ola obat do onden omat şot këmi?

¹⁹ Bamat elod anëka fo kën yëland mëne biyi ayakanaya këmi yakanayand gër lëngw irewën. Gër lëngw ir Kaxanu, do ga bar këmi gë

Kërisët këmi, yeyanaxënënd mondako. Do ðek bejo, wën këmun rinënd, wën bëmaÿe bënd ke balënd mbanj bëjo, en kemaxën gër ekwëta.

²⁰ Gayikwa ayëda këme yëdand ba amun tëk na ang ÿandi ke ak, and këme ñatëli aŋ. Do wën bëte ane tëk na ang ÿandi këŋun ak. Ayëda këme yëdand ba asëkeli këmun sëkeli bongeyër, gë oyakëraxi, gë ecusër, gë ebal ed wayët end gaf irexëm fo el, gë odenar, gë oxapëndër, gë ndafënan, do gë bend şode-şode.

²¹ Ayëda këme yëdand and këme ñatëli aŋ, Kaxanu, mëŋ ar yata ke aŋ, ba aşëfënin ke şëfënin në endewën, do me tesëra në end bëranjëm bër kë wëndërand, ang bani wëndërand gër ÿanar ak. Bëjo ani nëngwët ex na ola orebën ol xali eni teb ðek beber bani rind bëjo: obuyaraxik ol, asëk alakirand fo in, do gë eñac end ex yo.

13

Bapela bapelatar baŋ

¹ Atasën an këmun nëngali. Do ang rek Oñëgw Omënëk ak: «Endey end ex mokiti yo, gil ex er reya këni otede oki ba otas[☆].»

² And nëngali bamun akinëm aŋ, afel fel bamun eŋo. Do doro and ane bayi exe na në erebat aŋ, gana-gana fo këmëni rend bër wëndërak elod anëka fo bën, do gë bër kë wëndërand gërëgako bën: angëmëne anëngali nëngali këmun, ala amo kwëda na ðe.

☆ 13:1 13.1 Acariyakinëm 19.15

³ Gayikako așala kën șaland en nang mēne ayeyan dēŋ ko yeyanënd Kërisët gē etëy edam el, awat kën wat. Mēŋ cēŋ, afanga fanga ko de paŋ gē wēn, axo gi ex na ar gē ojaŵ kēm.

⁴ Gayikwa afika fika bano ang ar gē ojaŵ kēm fo. Barikan, aliya ko liyand gē panga ind Kaxanu iŋ gē mēŋ. Biyi bēte ojaŵ kēm hi kēmi, ga ūar kēmi, gē mēŋ kēmi liyand nē endewēn na gē panga ind Kaxanu iŋ.

⁵ Tëyiyin tan en kaman wēn dēŋ ola orewēn ol, en nangaxēn ba gē ekwēta el kën liyand. Kamanin wēn dēŋ ola orewēn ol. An nang ex na nde mēne Yesu Kërisët gēr ola orewēn hi ko? Bamat er ban șaland en tēk gēr ola orewēn in, an tēk ex na.

⁶ Barikan, wēno er kēme yarēnd in, en wat mēne gēr ola orewēn hi ko, en maxēn mēne biyi ami dīf ex na andiyen andebi aŋ.

⁷ Biyi ayar kēmi yarēnd Kaxanu, kēren mendēra na. Er yāndi kēbo in, ax gi ex na ex canaya ang xamēn kēmi andiyen andebi ak. Barikan, mun watēnd wēn ga kën rind benjekax beŋ, ado ga hik nangēde alif lif kēmi andiyen andebi aŋ fo.

⁸ Gayikwa biyi ami ŋēpēnd na dāl in, ūarikan din dāl in kēmi sanand.

⁹ Biyi anēngandēra kēbo nēngandērand and kēmi hi gē ojaŵ kēm aŋ, xarak amēd aŋo, wēn mbaŋ ūot kën ojaŵ ok. Er kēmi yarēnd endewēn in, en gi bēr faŋayak.

¹⁰ Mēŋ ex, ado ūayik ane gi exe na nē erebat, eŋo kēmun yēgwēnēlind ga xey ke and kēme yeli aŋ me keŷēnara gē or gapak or yēl ke Axwēn

ol, me kemênaxênênd beÿ bën, ax gi ex na me ñamaxênênd.

¹¹ Bëmaÿe, end këme xor me de me ñataxên eÿ ex, nëngandërayindëleÿun, calayindën en gi bër faÿayak, kemëndëringindën gër ekwëta, wëlëringindën, dîyayindën gër aketëxeta, do Kaxanu, mëÿ ar gë aÿana do gë obetak an mërëxand irewën ko hi.

¹² Cëmarindën andewën rewën aÿ gë emegar emënëk. Aşëma kënun şëmand dek bëwënëk bën.

¹³ Oyekax or Yesu Kërisët, Axwën arebi ol, gë aÿana and Kaxanu aÿ, do gë anëkëra and Angoc Amënëk aÿ, gilex gë wën dek!

Oniyan
Oniyan: Oniyan (New Testament+)

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Oniyan

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Apr 2025 from source
files dated 29 Apr 2025
8b7902f3-5e35-5b89-86b2-c6da1be458b9